

Література.

1. Банківське кредитування в Україні: посткризове перезавантаження: монографія. **Аржевітін С.М.** та ін.; за ред. **С.М. Аржевітіна**. Київ : КНЕУ, 2017. 407 с.
2. **Гудзь О.Є., Стецюк П.А., Навроцький С.А., Алексійчук В.М.** Науково-методичне забезпечення формування і реалізації фінансової політики підприємства. *Облік і фінанси*. 2013. № 2 (60). С. 69-86.
3. **Лахтіонова Л.А.** Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: Навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2005. 365 с.
4. **Малій О.Г.** Використання багатофакторного дискримінантного аналізу в процесі оцінювання кредитоспроможності. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. Вип. 185. Харків: ХНТУСГ, 2017. С. 259-268.
5. **Малій О.Г.** Методичний підхід щодо визначення ефективності банківського кредитування. *Економіка і управління. Науково-практичний журнал*, 2006. № 5. С. 102-106.
6. **Малій О.Г.** Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та ефективність використання. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. Вип. 137. Харків: ХНТУСГ, 2013. С. 308-311.
7. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / За ред. **І.О. Школьник**. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.

УДК 338.58:630

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ В ЗАЛЕЖНОСТІ
ВІД ЦІЛЕЙ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ

CLASSIFICATION OF COSTS DEPENDING
ON THE PURPOSE OF GATHERING INFORMATION

ЖИХОРЕНКО М.О., студент*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

У статті проведено аналіз підходів до класифікації витрат в економічній і науковій літературі вітчизняними та зарубіжними науковцями. Досліджено залежність витрат від цільової установки, збору інформації та напрямків обліку витрат. Обґрунтовано, що для ефективного управління витратами та управління діяльністю підприємства, класифікація витрат має важливе значення, оскільки дає змогу визначити особливості формування витрат та розподілу за об'єктами управління. Зроблено висновок, що розуміння сутності класифікації витрат дає змогу ефективно керувати витратами, здійснювати чіткий їх облік, та досягати поставленої мети діяльності підприємства.

Ключові слова: витрати, класифікаційні ознаки витрат, управління витратами, виробничі витрати, витрати періоду, релевантна інформація.

The article analyzes the approaches to the classification of costs in the economic and scientific literature by domestic and foreign scientists. The dependence of costs on the target installation, collection of information and directions of cost accounting is investigated. It is proved that for effective cost management and management of the enterprise, the classification of costs is important, because it allows you to determine the features of the formation of costs and distribution of the objects of management. It is concluded that the understanding of the essence of the classification of costs allows you to effectively manage costs, to carry out a clear account of them, and to achieve the goal of the enterprise.

Key words: expenses, classification characteristics of costs, cost management, production costs, period costs, relevant information.

* Науковий керівник – Рижикова Н.І., д.е.н., доцент

Постановка проблеми у загальному вигляді. Виробництво і розподіл матеріальних благ є обов'язковою умовою існування людського суспільства. Оскільки суспільство не може перестати споживати блага, то воно не може перестати і виробляти їх. В процесі виробництва матеріальних благ підприємства несуть різноманітні витрати.

Витрати виробництва являють собою найважливішу економічну категорію діяльності підприємства, що відіграють ключову роль в формуванні прибутку підприємства та дозволяють забезпечити підвищення ефективності виробництва.

Дані про витрати використовуються підприємством як для оцінки запасів і визначення фінансових результатів, так і для прийняття управлінських рішень на різних стадіях і рівнях управління. Головним об'єктом аналізу в процесі управління є витрати. Тому чітке визначення та науково обґрунтована класифікація витрат дуже важлива для розуміння того, як ними управляти.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Чимало авторів звертали увагу на важливість класифікації витрат. Велика кількість публікацій, серед яких статті, монографії, підручники, навчально-методичні посібники, кандидатські і докторські дисертації.

Велику увагу проблемі витрат приділяли такі вітчизняні вчені, як П. Атамас, І. Білоусова, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, О. Ткаченко, А. Череп, та ін.

Окрім науковців, питанням витрат приділяють увагу і українські практики, серед яких можна назвати Т. Каменська, Н. Шандова, К. Юрченко.

Питання визначення сутності витрат, ознаки їх класифікації стали предметом уваги іноземних учених, як: К. Друрі, Б. Нілз, Дж. Фостер, П. Фрідман, Дж. Лоббек, Ф. Дефліз, та ін.

Такий значний інтерес до теми витрат пов'язаний із великим колом питань, що стосуються класифікації витрат та процесу формуванням собівартості продукції (робіт або послуг).

Формулювання цілей статті. Розглянути класифікацію витрат залежно від цілей збору інформації із метою формування ефективної системи управління ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Витрати підприємства завжди були одним із найважливіших об'єктів обліку. Від того, наскільки точно та своєчасно вони відображаються в бухгалтерському обліку, прямо залежить точність і достовірність фінансового результату підприємства. Формування витрат виробництва є основним та водночас складним елементом організації та розвитку виробничо-господарського механізму підприємства.

У науковій літературі існує велика кількість трактувань поняття «витрати». На думку багатьох авторів, витрати – це економічна категорія, яка відображає плату виробника за використані ресурси та ефективність їх використання в процесі своєї господарської діяльності.

Для кращого розуміння, поняття «витрати», а також для ефективної організації обліку витрат необхідно застосовувати економічно обґрунтовану класифікацію.

В управлінському обліку метою будь-якої класифікації витрат є здійснення допомоги керівнику в прийнятті вірних, обґрунтованих рішень, оскільки він повинен знати, до яких витрат та вигід вони призведуть. Тому суть процесу класифікації витрат – це виявити ту частину витрат, на які може вплинути керівник підприємства. Тобто класифікація витрат дуже важлива для розуміння того, як ними управляти.

Практика організації управлінського обліку в економічно розвинених країнах передбачає різноманітні класифікації витрат в залежності від цільової установки, напрямків обліку витрат.

У зв'язку з цим заслуговує уваги класифікація витрат, запропонована Друрі К. На його думку, перш за все, в обліку накопичується інформація щодо трьох категорій витрат: витрати на матеріали, робочу силу та накладні витрати [5].

Оскільки дані про витрати використовуються підприємством для прийняття управлінських рішень на різних стадіях та рівнях управління, то можна виділити три напрями класифікації витрат, в основу якої покладено принцип: різні витрати для різних цілей [4, 5].

1. Оцінки запасів та визначення фінансових результатів: витрати на продукцію і витрати періоду, прямі і непрямі, основні і накладні, що минули і несамовиті.

2. Прийняття управлінських рішень: релевантні і нерелевантні, постійні і змінні, маржинальні і середні, дійсні і можливі.

3. Забезпечення контролю: контрольовані і неконтрольовані.

Крім того, в кожному з перелічених вище трьох напрямків, в свою чергу, відбувається

більша деталізація витрат в залежності від мети управління.

На практиці не всі витрати безпосередньо пов'язані з виробництвом, тому для визначення собівартості продукції або товарів розрізняють витрати на продукцію і витрати періоду [4].

Витрати на продукцію (виробничі витрати) – це витрати, пов'язані з функцією виробництва продукції або з придбанням товарів для реалізації.

Витрати періоду (невиробничі витрати) – це витрати, які не включаються до собівартості запасів і розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були здійснені, до таких витрат відносять витрати на управління, маркетинг, дослідження, розробки і т. п.

На промисловому підприємстві всі виробничі витрати включаються у собівартість продукції, в той час як не виробничі витрати відносяться до витрат звітного періоду. Основна відмінність між собівартістю продукції і витратами звітного періоду – це різниця в часі, з якого вони реєструються [2].

Важливою рисою витрат як у виробничій, так і у не виробничій сфері є характер їх зв'язку з певним об'єктом: продуктом, підрозділом, проектом і т. д. залежно від характеру цього зв'язку витрати поділяють на прямі та непрямі [4].

Прямі витрати - це витрати, які можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкту витрат економічно доцільним шляхом. Відповідно, непрямі витрати - це витрати, які не можуть бути віднесені до певного об'єкту витрат економічно доцільним шляхом.

Віднесення витрат до прямих або непрямих залежить від того, що є об'єктом витрат. Наприклад, амортизація верстатів та опалення цеху є прямими витратами по відношенню до цього цеху, але є непрямими витратами щодо окремих видів продукції, яка виробляється в цьому цеху.

Виробничі витрати традиційно ділять на основні і накладні витрати.

Основні витрати – це сукупність прямих витрат на виробництво продукції які поділяються на: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та інші прямі витрати [1]. Вартість прокату верстата (машини, механізму) для виробництва конкретного продукту є прикладом прямих витрат.

Прямі матеріальні витрати – це вартість витрачених основних матеріалів, які стають частиною готової продукції і можуть бути віднесені до певного виробу економічно доцільним шляхом. Наприклад, дерево, використовуване для виготовлення столу, є частиною продукту і, таким чином, класифікується як основний матеріал.

В деяких випадках певні види матеріалів, які є частиною виготовленої продукції, не включають до складу прямих витрат. Прикладом таких матеріалів є цвяхи у виробництві меблів, нитки у виробництві одягу, а також матеріали, використовувані для ремонту верстата, за допомогою якого проводиться безліч різних столів. Такі матеріали розглядають як допоміжні (непрямі) і, включають до складу виробничих накладних витрат.

Прямі витрати на оплату праці – це зарплата робітників, яка може бути включена у собівартість конкретних виробів економічно доцільним шляхом. Витрати на оплату праці інших категорій виробничого персоналу (майстри, допоміжний персонал та ін.) і зарплату робітників, що не може бути прямо віднесена на продукцію розглядають як непрямую зарплату і включають до складу виробничих накладних витрат. Прикладом витрат на виробничий персонал є заробітна плата робітників, що беруть участь в операціях по збірці готових виробів, або операторів верстатів, зайнятих у виробничому процесі. А платня середнього керівного персоналу або заробітна плата штатного персоналу відділу зберігання (складу) не можуть бути відображені у виробленому продукті, тому їх відносять до витрат на не виробничу робочу силу.

Інші прямі витрати – всі інші прямі витрати, крім прямих матеріальних витрат і прямих витрат на оплату праці. Прикладом таких витрат є амортизація або оренда спеціального устаткування, оплата послуг контрагентів, придбання спеціального інструменту і т. п.

Виробничі накладні витрати – це витрати, пов'язані з процесом виробництва, які не можуть бути віднесені до певних виробів економічно доцільним шляхом. Прикладом таких витрат є додаткові матеріали, непрямая зарплата, витрати на утримання і ремонт приміщень, амортизація основних засобів, орендна плата і ін. Прикладами непрямих виробничих витрат для багатогалузевої компанії є орендна плата за підприємство і амортизація обладнання.

Прямі витрати на оплату праці та виробничі накладні витрати в сумі складають конверсійні витрати. Конверсійні витрати – це витрати на обробку сировини для перетворення його в готовий продукт [4].

Невиробничі витрати включають: витрати на управління, дослідження і розробку, збут продукції та ін. Найчастіше вони представлені витратами на збут та адміністративними витратами.

Розглянута концепція витрат використовується для складання фінансової звітності, призначеної для прийняття рішень. Для прийняття управлінських рішень необхідно розрізнити релевантні і нерелевантні витрати.

Релевантні витрати – це витрати, які можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення, а нерелевантні витрати – це витрати, які не залежать від прийняття рішень [5]. Наприклад, ви розглядаєте питання – придбати комп'ютер для ведення бухгалтерського обліку або орендувати його. В цьому випадку вартість комп'ютера та орендна плата є релевантними витратами, а вартість програмного забезпечення є нерелевантними витратами, оскільки вони матимуть місце в обох випадках.

Витрати, які становлять різницю між альтернативними рішеннями, називають диференціальними витратами. У нашому прикладі диференційні витрати – це різниця між вартістю комп'ютера і сумою орендної плати за період його експлуатації.

Щоб управляти витратами, важливо знати, як вони поведуться, тобто є вони змінними чи постійними.

Розглядаючи різні альтернативні варіанти рішень, слід враховувати не тільки дійсні, але і можливі витрати (втрати).

Дійсні витрати (реальні) – це витрати, які вимагають виплати грошей або витрачання інших активів і відображаються в бухгалтерських регістрах у міру їх виникнення. Можливі витрати (втрати) – це вигода, яка втрачається, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитися від альтернативного рішення.

Для контролю діяльності окремих підрозділів та оцінки роботи їх керівників виділяють контрольовані та неконтрольовані витрати.

Контрольовані витрати - це витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати або може чинити на них значний вплив [9]. Відповідно, неконтрольовані витрати – це витрати, які менеджер не може контролювати або не може чинити на них значний вплив. Прикладом традиційно контрольованих витрат з позиції начальника цеху є основні матеріальні витрати і основна зарплата, а неконтрольованих амортизація верстатів.

Релевантними є витрати, які можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення. Наприклад, якщо ми вивчаємо можливість заміни старого обладнання новим, то вартість придбання старого обладнання не є релевантною, бо кошти вже витрачено. Але вартість нового обладнання та можливий дохід від реалізації старого обладнання є релевантними, оскільки це стосується майбутніх операцій.

Релевантні витрати складають кількісний елемент релевантної інформації, але в процесі підготовки рішення слід брати до уваги і якісні факти. Наприклад, розглядаючи витрати на відрядження, для вибору виду транспорту не слід обмежуватись лише порівнянням вартості квитків на поїзд і літак. Слід врахувати також тривалість поїздки і погодні умови.

Отже, завдання бухгалтера-аналітика – зібрати і проаналізувати всі релевантні показники рішення з урахуванням якісних факторів.

Висновки. Розуміння сутності витрат має важливе значення для ефективного управління ними. Для цілей оперативного управління витратами підприємства важливе значення має побудова науково обґрунтованої системи класифікацій витрат за певними критеріями.

Кожна класифікаційна група є необхідною в тих чи інших умовах, тобто відповідає певній меті. Групування витрат у певному напрямку не завжди відповідає потребам керівництва.

Важливість практичного використання класифікації визначається необхідністю нормування, планування, обліку та контролю витрат, виявлення та регулювання виникаючих відхилень від встановлених норм витрат ресурсів на виробництво конкретних видів продукції.

Класифікація витрат потрібна не тільки для визначення вартості продукції але також і для ціноутворення. Велике значення класифікації витрат в управлінні ними, і перш за все, при здійсненні калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління.

Обґрунтована класифікація витрат дає змогу ефективно керувати витратами та здійснювати чіткий їх облік та досягати поставленої мети діяльності підприємства.

Література.

1. П(С)БО 16 «Витрати», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318, за реєстр. у Міністерстві юстиції України 19.01.2000 р. № 27/4248 зі змінами та доповненнями // *Бухгалтерський облік та аудит.* – 2002. – № 12. – С. 51-53.

2. **Безруких П.С.** Облік витрат і калькулювання в промисловості / **П.С. Безруких.** – М. : Фінанси та статистика. – 1989. – 106 с.

3. **Бутинець Ф.Ф.** Бухгалтерський фінансовий облік [Текст]: Підручник для спеціальності «облік і аудит» вищих навчальних закладів / **Ф.Ф. Бутинець.** – [5-е вид. доп. і перероб.] – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 726 с.

4. **Голов С.Ф.** Управлінський бухгалтерський облік / **С.Ф. Голов.** – К. : Вид. будинок «Скарбів». – 1998. – 435 с.

5. **Друрі К.** Вступ до управлінського та виробничого обліку / Під ред. С.А. Табаліної; пер. з англ. – М. : Аудит, ЮНИТИ. – 1997. – 560 с.

6. **Ентоні Р., Рис Дж.** Облік: ситуації і приклади / Під ред. і з предисл. А.М. Петрачкова; пер. з англ. – М. : Фінанси та статистика. – 1993. – 560 с.

7. **Сафонова Т.О.** Класифікація витрат як основа інформаційної моделі управління підприємством / **Т.О. Сафонова, Т.Г. Степова** // *Вісник соціально-економічних досліджень Одеського державного економічного університету.* – Одеса : ОДЕУ, 2005. – Вип. 19 – С. 283-289.

8. **Сопко В.В.** Бухгалтерський облік в управлінні підприємством [Текст] : навч. посіб. / **В.В. Сопко.** – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.

УДК 33.633/635

РОЗВИТОК ГОРІХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

DEVELOPMENT OF NUT INDUSTRY IN UKRAINE

ІСЛАМОВ М.В., студент магістратури*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

У статті розглянуті основні переваги волоського горіха як товару. Визначені сучасні тенденції виробництва та збуту волоський горіхів в Україні. Визначені основні конкурентні переваги українських горіхів та подальші перспективи розвитку вітчизняного горіхівництва.

Ключові слова: горіхівництво, волоський горіх, виробництво, експорт.

The main advantages of walnut as a commodity are considered in the article. The current trends in production and marketing of walnuts in Ukraine are identified. The main competitive advantages of Ukrainian nuts and further prospects of domestic nutrition development are determined.

Key words: walnut, production, export.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Горіхівництво в Україні має значні перспективи розвитку. Можливості реалізації продукції за достатньо привабливою ціною, яка за

* Науковий керівник – Бабан Т.О. к.е.н., доцент